

ARCHIVUM ANATOLICUM (ArAn)	8/1	2005	47-57
----------------------------	-----	------	-------

KAHRAMANMARAŞ'TA BULUNMUŞ İKİ YENİ ASURCA TABLET

L.Gürkan GÖKÇEK*

ÖZET

Bu çalışmada ele alınan iki belge, Yeni Asur Dönemine aittir. Tabletler, köle satışlarını konu alan satış sözleşmesidir. Belgelerde görülen ifade tarzı, bu tür Yeni Asur tabletlerinin genelinde görülen özellikleri taşımaktadır. Tanıtılan belgelerin ikisinde de limmum ismi ve tarih kayıtlıdır. Bununla birlikte bir numaralı metinde ilk defa karşılaşılan ve Kahramanmaraş'ın o dönemdeki muhtemel adı olan bir yer adı da geçmektedir. Tabletlerin kaynağı hakkında bilgi sahibi olunması nedeniyle, lokalizasyon hakkında bir teklif vermemiz mümkün olmaktadır.

Anahtar sözcükler: *Yeni Asur Dönemi, köle satışı, Maraş, Marqasi.*

ABSTRACT

Two Neo-Assyrian Tablets Found in Kahramanmaraş

The two texts which have been taken as the subject matter of this article belong to the New Assyrian Period. They consist of contracts defining the conditions and procedure of slave-trade in each separate case. The way of wording and expressions used in these documents are peculiarly similar to

* Gazi Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, e-mail: gokcek@gazi.edu.tr

those of the New Assyrian texts. In both of them eponyms and dates are recorded. Furthermore, in the first text there is a word of place name, which occurs for the first time here and might be the name of Kahramanmaraş of that time. As the locality where the tablet was found is known for certain, this possibility seems to be quite high.

Key words: *New Assyrian Period, slave-trade, Maraş, Marqasi.*

Günümüze kadar ele geçmiş olan Yeni Asur Dönemi tabletlerinin büyük çoğunluğu, belirli bir usule göre hazırlanmış¹, şahısların alım-satımı ile ilgili hukuki belgelerdir. Bu tür metinler, Yeni Asur dönemi toplumunun sosyal ve ekonomik hayatı hakkında doğrudan bilgi edinmemizi sağlayabilmektedir. Ancak, bu dönem toplumunun hukuki anlayışları tam olarak bilinmediğinden, tabletlerde işaret edilen yaptırımların veya diğer hukuki tutanakların neyi ifade ettiği tam olarak anlaşıl原因amaktadır. Buna karşılık, dönemin hukuki sisteminin asıl özelliklerinin analizi ve değerlendirilmesi yapılabilmektedir. Postgate konuyla ilgili olarak, Yeni Asur tabletlerinin Babil belgelerine göre içerik bakımından kısmen dar ve az türde olmasına, bu nedenle de daha az dikkat çekmesine rağmen, Yeni Asur ifade tarzının şüphesiz Arami dünyasının hukuki prosedürünü daha fazla yansıtmışından dolayı Yeni Asur imparatorluğu tarihine ilgi duyulmasına katkı sağladığını ifade etmektedir².

Bu çalışmada ele alınan Yeni Asur Dönemine ait iki tablet de, köle satışı ile ilgilidir. Sayın Yüksel Erimtan'ın koleksiyonunda bulunan bu tabletler, Kahramanmaraş Kalesi'nde daha önceki yıllarda yapılan kaçak kazılar sonucunda ele geçtiği belirtilen bir arşive ait olduğu anlaşılmaktadır³.

Ele alınan birinci tablet, ikincisine nazaran daha iyi korunmuştur. İkinci tabletin bilhassa arka yüzü kısmen silik ve hasarlıdır. Bu nedenle ilgili satırlarda geçen şahit adlarının okunmasında zorluklar vardır. Tereddüt edilen bazı Asurca şahıs adlarının Sumerogramları verilmiştir.

¹ Bu dönem belgelerinde görülen genel üslup hakkında bkz. Postgate 1976: 3-62.

² Postgate 1976: 1.

³ Tabletlerin yayınlanması hususunda, gerekli izinlerinden dolayı Sayın Yüksel Erimtan'a ve belgelerin okunmasında yardımlarını esirgemeyen değerli hocalarım S.Çeçen, S.Bayram ve C.Günbattı'ya kalpten teşekkürlerimi sunarım.

No: 1

6,5 x 3,5 x 1.2 cm. açık kahve renkli

Belge, bir erkek kölenin satışını konu almaktadır⁴. İki şahsın mührünün bulunduğu ve 10 şahidin huzurunda hazırlanan tablette, yer adı kayıtlıdır ve limmum adı ile de tarihlendirme yapılmıştır.

- öy. 1 ^{NA₄}[KIŞIB] ^{md}PA-KIN'-NUMUN'
^{NA₄}KIŞIB ^{md} PA-*šal-lim-šu₄-nu*
PAP 2 LÚ^{MEŠ}-e EN LÚ SUM-ni
A damga mührü B damga mührü
^mPAP-*im-me-e* ^{LÜ}ZADIM ARAD-*šu₄-nu*
- 5 *ú-piš-ma* ^mLa-qé-pu
TA IGI LÚ^{MEŠ} *an-nu-té*
ina ŠĀ 30 GÍN KÜ.BABBAR i-zi-rip
i-se-qe kas-pu ga-mur ta-din
[LÚ] *šu-a-tú za-rip la-qé*
- 10 *tu-a-ru de-e-nu* DUG₄.DUG₄ *la-áš-šú*
man-nu ša ina ur-kiš ina ma-ti-ma
lu-u LÚ^{MEŠ} *an-nu-te₉*
lu-u DUMU^{MEŠ}-*šú-nu lu-u*
DUMU.DUMU^{MEŠ}-*šú-nu*
lu-u ^{LÜ}EN.NAM-*su-nu*
- ak. 15 *lu-u* ^{LÜ}ERIM^{MEŠ} EN *il-ki-šu-nu*
ša de-e-nu DUG₄.DUG₄
TA ^mLa-qé-pu
- ay. DUMU^{MEŠ}-*šú* DUMU.DUMU^{MEŠ}-*šú*
ub-ta-u-ni 10 *ma(-na)* KÜ.BABBAR
20 2 *ma(-na)* GUŠKIN *ina bur-ki* ^dU-GUR
a-šib ^{URU}Mar-BAN GAR-*an*
kas-pu ina 10^{MEŠ}-*te ina EN-šú* GUR
ina de-ni-šú DUG₄.DUG₄ *la i-laq-qe*
IGI [^m.]-KAS-KI-IA-AŠ
- 25 IGI ^{md}PA.ZALAG₂-*ir*
IGI ^mE-*ši-da-a-a*
IGI ^mA-10-*bi-bi-i*
IGI ^mSi-*'i-ma-na-'i*
IGI ^mAD-*ià-i*

⁴ Belgede kullanılan ifadelerin benzerleri hakkında bkz. Kwasman 1988: 121 (No.103), 151 (No.124), 196. (No.161), 197 (No.162), 430 (No.376), 454 (No.399); Postgate 1976: 95 (No.10), 100 (No.12).

- 30 IGI ^m10.E.SUM-*na*
 IGI ^m*Amat'-ti-a-bá*
 IGI ^m*Da-šá-a-nu*
 IGI ^m*BUR-at-tar-ru'*
 IGI ^m*PAP-qal-li*
- 35 ITU.KIN UD 26^{KAM}
 ük. *lim-mu* ^{md}UTU.KUR-*a-a-bi*
 sk. IGI ^{md}ÁŠ.SUM.MU ^{LÜ}A.BA
- 1-5) ^{md}Nabû-mukin¹-zêri¹'nin mührü, ^{md}Nabû-šallimšunu'nun mührü, bu iki bey kontrat yaptılar. Okçu ^mAḫ-immê, onların kölesinin satışını yaptı.
- 5-8) ^mLaqêpu bu adamların huzurunda 30 şekel gümüş karşılığında satın aldı⁵ (ve) elde etti. Para tam olarak verilmiştir.
- 9-10) Onlar parayı [Laqêpu]'(dan) almıştır, mahkemeye dava için dönme (hakkı) yoktur.
- 11-14) Her kim sonradan, her ne zaman (olursa olsun), ister bu adamlar, ister onların çocukları isterse onların torunları, ister onların bölge yöneticisi,
- 15-17) isterse onların ilku'sunun beyinin askerleri mahkemeye dava için (giderlerse),
- 17-20) (^mLaqêpu'dan) onun çocuklarından, onun torunlarından, talepte bulunurlarsa, 10 mana gümüş 2 mana altın,
- 20-23) Marqašti/Marqalti şehrinde oturan tanrı Nergal'in kucığına konmuştur. Para on kat olarak onun beyine dönmüştür. Onun mahkemesinde dava almayacak.
- 24) Şahit [^m.]-KAS-KI-IA-AŠ
- 25) şahit ^{md}Nabû-nammir
- 26) şahit ^mEšidāiu
- 27) şahit ^mApladad-bibī
- 28) şahit ^mSimānāiu
- 29) şahit ^mAbi-ia-idi
- 30) şahit ^mAdad-qibītam-iddinā
- 31) şahit ^mAmat'-tiaba
- 32) şahit ^mDašānu
- 33) şahit ^mBūru-attaru⁷
- 34) şahit ^mAḫ-u-qallu
- 35-36) ^{md}Šamaš-kaššid-ayābi'nin limmum'luk yaptığı senenin eylül ayının 26'sı.
- 37) Kâtip ^{md}Arrat-iddin-šumu'nun şahitliğinde.

⁵ Leqû fiilinin bu çekimi için (*i-se-qe*) bkz. CAD (L): 140a.

Tabletin 4. satırında ^{LU}ZADIM şeklinde geçen ve Akadca *sasinnu* (ok ve yay yapan kimse) olarak ifade edilen meslek adı, bu dönem belgelerinin haricinde Eski Akad, Eski Babil, Geç Babil ve Orta Asur belgelerinde de görülmektedir⁶.

Tabletin 21. satırında geçen *Mar-BAN* yani *Marqašti* veya *Marqalti*⁷ şeklinde okuyabileceğimiz yer adı, Yeni Asur Dönemi tabletlerinde ilk olarak burada görülmektedir. Belge, *Marqašti Marqalti* şehrinin bugün neresi olduğu konusunda önemli bir bilgi vermektedir. Bu bağlamda Yeni Asur Dönemine ait belgelerde Kahramanmaraş bölgesinin *Mar-qa-si a* (*Marqasi a*) şeklinde geçtiği özellikle belirtmelidir. Zaten tablette tarafımızdan okunan *Marqašti* veya *Marqalti* adının da büyük bir ihtimalle *Marqasi*'nin bir diğer okunuşu olmalıdır⁸. *Marqasi*'nin bugünkü Maraş olduğu belirtilmekle birlikte tam olarak neresi olduğu hususunda kesin bir bilgi edinilememektedir⁹. Fakat bu şehrin Geç Hitit ve Yeni Asur Döneminde *Gurgum*¹⁰ olarak adlandırılan bölgenin bir merkez şehri olduğu, Yeni Asur Döneminde de önemini koruduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, Kahramanmaraş Kalesi'nde görülen Geç Hitit Dönemine ait belirgin izlerle arkeolojik buluntuların varlığı bilinmektedir¹¹. Ayrıca tabletlerin, yukarıda belirtildiği gibi Kahramanmaraş Kalesi'nden ele geçtiği bilgisi, *Marqasi*'nin, bir ören yeri olan bugünkü Kahramanmaraş Kalesi olabileceğini göstermektedir. Bunun yanı sıra *Marqašti* adının, etimolojik açıdan da Maraş adının kökeni hakkında önemli bir ipucu sunduğuna dikkat çekmek yerinde olacaktır.

Tabletin 37. satırında geçen limmum Şamaş-kaşid-ayābi adı, Yeni Asur Dönemi limmum listelerine göre Asur kralı Asar-İaddon saltanatının son yılına (M.Ö.669) denk gelmektedir¹².

⁶ CAD (S):191a-b.

⁷ Qaštu veya qaltu için bkz. CAD (Q), 147b.

⁸ Lequ fiilinin I₂ formu çekiminde görüleceği üzere, / ve t sesleri yan yana geldiğinde "s" olarak okunması söz konusudur. Bu durumda belgede ideogram değeriyle geçen *qalti qašti* ifadesinin, daha önce yayımlanmış belgelerdeki *qasi* geçişinin karşılığı olması kuvvetle muhtemeldir.

⁹ Parpola-Porter 2001: 8; Hawkins 1989a: 352-353; 1989b: 431-432; Olmstead 1931: 269.

¹⁰ Savaş 1998: 199 vd.; Donbaz 1990: 7 vd.; Gurgum bölgesi esas itibarıyla Maraş ovasında Ceyhan nehrinin Aksu nehri ile birleştiği bölgedir. Kuzeyi Elbistan ovasını sınırlayan yüksek dağlarla çevrili, güneyi Amanos dağlarının doğu kenarından Amik ovasına açılan bölgedir. Batısında Kummuh, güneyinde ise Sam'al şehirleri bulunmaktadır (bkz. Liverani 1995: 93).

¹¹ Osten 1929: 115.

¹² Millard 1994: 118.

No: 2

5,5 x 2,5 x 1.4cm. siyah

İki şahsın mührünün bulunduğu belge, kadın kölelerin satışı ile ilgilidir¹³. Limmum adının da zikredildiği tablet, 12 şahidin huzurunda hazırlanmıştır.

- öy. 1 ^{NA}4KIŠIB ^mDÜG-ŠAR-MAR
^{NA}4KIŠIB ^dIš-GUR-ru (Ištaruru) ^{md}SIN-KI
PAP 3 LÚ^{MEŠ}-e EN SUM-me-an-ni
A damga mührü B damga mührü
ina ^dKÜ-dir-na-at
- 5 PAP.UTU.EN-GÍR-šát-ti
PAP-se-e-a-da-ri
PAP 3 LÚ^{MEŠ} GĒME^{MEŠ}-šú-ni
ú-piš-ma ^mSUHUŠ-^dU.GUR
TA IGI LÚ^{MEŠ} an-nu-ti
- 10 ina lib-bi 1½ ma-na 6 GÍN KÙ.BABBAR
i-zi-rip i-se-qe
kas-pu ga-mur dan-ni
- ak. UN^{MEŠ} šu-a-té
za-ár-pu la-ge-u
- 15 tu-a-ru de-e-nu
^rDUG⁴ ^r.DUG⁴ la-aš-šú
- ay. [. . .] ina UD-me ša₁₀ ár-kat ina KAL UD^{MEŠ}
man-nu ša ina ur-kiš ina ma-ti-ma
ib-bal-kât-u-ni
- 20 kas-pu ina 10^{MEŠ} ina EN-šú ú-GUR
ina de-ni-šú DUG⁴.DUG⁴
la i-^rlaq¹-gê
IGI ^mŠEŠ¹-[.]-du¹-GAR-nu-u¹-er-ráb
IGI ^mURU-[.]-DINGIR-a-a-ILIMMU
- 25 IGI ^mKÙ.bi-^r ^r-i-u DUMU Har-gan
IGI ^mAn¹-nu-me-nam
IGI ^mIr-an¹-ni
IGI ^mSa-a-si
IGI ^mTU-TI-[.]-KUR
- 30 IGI ^mRé-me-na-İM
IGI ^{md}PA-kaš-ar

¹³ Tablette geçen ifadelerin benzerleri hakkında bkz. Kwasman 1988: 17 (No.13), 161 (No.129), 169 (No.136).

IGI ^mNIR.GÁL-*lim*
 IGI ^mEN.AD.PAP
 ük. ITU.KAM UD 9^{KAM}
 35 *lim-mu*
^mAš-šur-ga-ru-u-a-ni-ri
 sk. IGI ^mAD.DU.PAD

- 1-3) ^mDÜG-ŠAR-MAR'in mührü, ^dIštarru'nun mührü, ^{md}Sin-issi'nin mührü, bu üç bey kontrat yapmışlardır.
- 4-8) ^mKudirnāt, Aḫu-Šamaš-bēl-GĪR-šatti, Aḫu-sē'a-dari, bu üç bey kadın kölelerinin satışını yaptılar.
- 8-12) ^mIšid-^dNergal, bu adamların huzurunda 96 şekel gümüş karşılığında satın aldı (ve) elde etti. Para verilmiştir.
- 13-16) Halkın huzurunda bedel ödenmiştir. « Mahkemeye¹ itiraz olmayacaktır.
- 17-19) sonraki günde, bütün günlerde, her kim sonradan, her ne zaman (olursa olsun) kontrat yaparsa,
- 20-22) onun beyine 10 katı gümüş verecektir. Onun mahkemesi [olmayacaktır].
- 23) Şahit ^m «Aḫu¹-[.]-du¹-šakinnū¹-errab
- 24) şahit ^mURU-[.]^dA-a-ILIMMU
- 25) şahit Ḫargan'ın oğlu ^mKasabbī-^r.¹i-Adad
- 26) şahit ^mAnnumenam¹
- 27) şahit ^mIr'anni
- 28) şahit ^mSāsī
- 29) şahit ^mTU-TI-[.]-KUR
- 30) şahit ^mRēmāni-Adad
- 31) şahit ^{md}Nabû-kašar
- 32) şahit ^mTakil-lim
- 33) şahit ^mBēl-aplu-ušur
- 34-36) ^mAššur-gārūa-niri'nin limmum'luk yaptığı sene ayın dokuzu.
- 37) (Kâtip) Abu-alik-pattū'nun şahitliğinde.

Tabletin 34. satırında geçen limmum Aššur-gārūa-niri adı, Yeni Asur Dönemi limmum listelerinde sıklıkla geçmesine rağmen, bu limmum'un hangi Asur kralı zamanında görev yaptığı bilinmemektedir¹⁴.

¹⁴ Millard 1994: 83.

KAYNAKÇA

- Donbaz 1990: V.Donbaz. "Two Neo-Assyrian Stelae in the Antakya and Kahramanmaraş Museums", *ARRIM* 8, 1990. 4-24.
- Hawkins 1989a: "Marash", *RIA* 7, 1989: 352-353.
- Hawkins 1989b: "Marqas", *RIA* 7, 1989: 431-432.
- Kwasman 1988: T.Kwasman, *Neo-Assyrian Legal Documents in the Kouyunjik Collection of the British Museum*, Roma 1988.
- Liverani 1995: M.Liverani, "Neo-Assyrian Geography", *Università di Roma "La Sapienza", Dipartimento di Scienze storiche, archeologiche e antropologiche dell' Antichità Quaderni di Geografia Storica* 5, Roma 1995: 86-101.
- Millard 1994: A.Millard, *The Eponyms of the Assyrian Empire 910-612 BC*, State Archives of Assyria Studies 2, Helsinki 1994.
- Olmstead 1931: A.T.Olmstead, "The Text Sargon's Annals", *AJSLL* 47/4, 1931: 259-280.
- Osten 1929: H.H.von der Osten, "Four Sculptures from Marash", *Metropolitan Museum Studies* 2/1, 1929: 112-132.
- Parpola-Porter 2001: S.Parpola-M.Porter, *The Helsinki Atlas of the Near East in the Neo-Assyrian Period*, Helsinki 2001.
- Postgate 1976: J.N.Postgate, *Fifty Neo-Assyrian Legal Documents*, Warminster 1976.
- Savaş 1998: S.Ö.Savaş, *Anadolu (Hitit-Luvi) Hiyeroglif Yazıtlarında Geçen Tanrı, Şahıs ve Coğrafya Adları*, İstanbul 1998.

No: 1 önyüz

No: 1 arkayüz

No: 1 altkenar

No: 1 üstkenar

No: 1 solkenar

No: 2 önyüz

No: 2 arkayüz

No: 2 altkenar

No: 2 üstkenar

No: 2 solkenar